

De l'ús plebeu de *ragatxo* en el Principat, en el servei domèstic etc., i en ocupacions semblants, en té notícia tothom; a Menorca ja anotava *ragatxo* «rodrión, page», FebrCard; *DFa ragatxo*; *AlcM regatxo* Una marmanera ho diu com a insult a una altra: «me trec la xinella y abans de comensar lo verbal, aquí mateix li clavo un jaco—. —Pescatera! Que no ho sent, se-nyor alcalde? --- Mira, *ragatxo!* que si no fóssim davant del qui som ---», Em Vilanova (O. C., 20).

A Lleida un dim. *ragatxol* s'ha alterat en *rabatxol* m. «valet que fa d'aprent en molts oficis», segons m'escrivi J. B. Xuriguera, 1960 (per un encruenament: sigui amb *rabat*, *AlcM*, sigui amb *rave*, o més aviat amb el nom del famós bandit *Ravachol*, que en la meua infància era aplicat vulgarment a Bna. com a terme maledictori de les criatures massa endiablades).

Ragolí, V. *llangardaix*, *ratolí* *Ragea*, V. *adreega* *Ragell*, V. *raig* *Ragella*, V. *ratxa* *Ragellera*, V. *reixa*

Ragot ross. 'rabassut', francesisme desaconsellable, per *rodanxó* o *rabassut* (en francès des del S. XVII en aquest sentit, i des del XIV en el de 'senclar').

Raguda, V. *raure* *Ragull*, *ragullós*, V. *rogall* *Ragut*, V. *raure*

Ràhim 'matriu', en dos passatges de la traducció d'Ibn Wàfid (*Medicines Particulars*, 73, 84), que porten *delarràhim* i per tant més aviat s'havia d'analitzar *del arràhim* que no de la *rràhim* com ho fa el publicador Faraudo, és naturalment el mot *ràhim* de l'original, que significa 'úter, matriu': acc. derivada de la de 'parentiu, consanguinitat', arrel *rbm* 'ser entranyable, tenir humanitat'. Encara menys, és clar, hi havia dret a instituir un article cat. ant. *raim* («fem») com ho fa *AlcM*

RAI I, men 'espècie de mató que es fa amb xerigot'. Ja recollit per FebrCard: «*ray* que es fa de la llet», i per Moll a Ciutadella (*Misc Alcover*, 455). En el «Dictionnaire Marocain» de Tedjini troba *rayib* «lait caillé» (*AORBB* III, 54). *Rayb* és un mot ben establert en àrab, de l'arrel viva i coneguda *ryb* o *rw* 'posar en dubte', 'sospitar d'algú' (*RMA* etc.); i també 'coagular-se', 'estar encaparrat, sentir-se feixuc'; *rayb* no solament és «doute, soupçon, incertitude» en els diccs clàssics, sinó també «scrupule, restes de doutes» en Boqtor i altres fonts vulgars (Dozy, *Suppl.* I, 574); les engrunes de llet presa s'hi haurien comparat? (cf. ll. *scrupus*, *scrupulus*, 'pedreta') o més aviat hi ha trasllat semàntic en l'altre sentit? Com sol passar amb les arrels «malaltes» (o sigui les que tenen com a segona lletra una semiconsonant), no hi havia distinció ferma en àrab entre l'arrel *rw* i *ryb*. És difícil, doncs, de decidir a quina de les dues pertanyia pròpiament el mot. De tota manera consta que hi havia *râ'ib* 'llet presa o espesseida, i d'aquest hem de partir.

Heus aquí els detalls lexicogràfics. Els diccs. clàssics posen com a arrel *rw* «se cailler (le lait)», «avoir

l'esprit troublé (un homme), être stupéfait, avoir la tête lourde (de satiété, de sommeil)». I efectivament Dozy (I, 564) confirma la confusió entre les dues arrels, observant que *RMA* posa *râyyib* en lloc de l'àrab clàssic *râ'ib* «caillé, figé»; i que tant aquest adjectiu-participi com la forma verbal *tarâyyab* les inclou entre els mots de l'article que encapçala amb el ll. *lac* 'llet'; també Boqtor confirma que encara avui *tarâyyab* significa «se coaguler», i *raÿba* (o *râba*) «bourbier», mentre que *marwaba* avui és «le vase dans lequel on laisse le lait se cailler», segons el *Mobit*; en altres fonts clàssiques consta *râ'ib* «troublé, alourdi (par le sommeil, la satiété etc.)». *Râ'ib* 'llet espesseida o presa' («dicke Milch») figura en *L'Homme i la Bèstia*, el conte més antic de les *Mil i una Nits* (llenguatge de Bagdad en el S. X, Dieterici); mentre que en sentits abstractes l'arrel *ryb* ja surt repetidament a l'Alcorà '*ritâba* 'estigüé en dubte', *murtâb* 'dubtdor, escèptic', *raqb* 'calamitat, fortuna adversa', *ribâ* 'sospita, incertitud', *murîb* 'inquietant, suspecte', 'culpable' (Penrice).

Ara bé la *â*, quan va entre *r* i *âli*f hamzat, sona *â* amb timbre fortament velar, per a nosaltres més pròxim a *p* que no pas a *a*. I s'escau que el mot va passar també al català com a adjectiu personal, en la forma *roi*, en el *Llibre dels Mariners* del S. XIV, i avui encara s'usa amb el valor d'adjectiu a Menorca, cosa que sabem gràcies a Moll (*AlcM*) Modernament el sentit del mot s'ha modificat una mica, ens informa ell: a Ciutadella, 'tip, cansat d'una cosa que molesta': «ja n'estic *roi*, de sentir cridar aquesta gent!» Però en el *Llibre dels Mariners*, el sentit és encara, com en àrab, 'encaparrat, abatut': «alegres no n'estan / aquells qui per dut han, / ans estan malfadats / e *roys* e contristats».

RAI II, interjecció de naturalesa especial, usada com una frase el·líptica exclamativa, generalment suggerint un mal menor, un bé molt imperfecte, una relativa conformitat; no és exclusiva del català, car s'estén a gran part de la llengua d'oc i a alguns parlars piemontesos, aragonesos i sards, i només en els darrers podria ser manlevada del català; origen incert: se n'han intentat diverses explicacions etimològiques, de les quals més d'una és ben sostenible, i alguna pot tenir part de cert, però cap no satisfà; en definitiva la més versemblant és que en el fons sigui de creació expressiva: opinió majorment convalidada per la forma gascona *harai*, amb *h*- aspirada i *-r*- simple, detalls incomprendibles amb qualsevol altra teoria □ I^a *duc*: Labèrnia 1840.

«... Peculiar del català --- no li he pogut trobar --- sentit determinat --- sols sí que denota una multitud de circumstàncies ---». Dels mateixos anys, és el sainet de FRenart d'on se cita la frase «Ara *array*, bé té prou per rosegat» en el *DAG* (s. v. *ray*), junt amb la frase col·loquial «Trons *array*, pedra no caigui», amb la declaració «Catalunya, no Mallorca» (ambigu, si es refereix o no a la variant), afegint-hi els corrents *ara ray*, *això ray*, *ell ray* «per significar facilitat, que no té dificultat, que no preocupa una cosa» El primer testimoni verament literari és un poemeta de MrnAguiló,